

реального сектору, а лише забезпечує тимчасову стабілізацію грошової одиниці та зменшення інфляційної складової. Отже, для того щоб грошово-кредитна політика НБУ впливала на ефективність кредитної діяльності банків, необхідно сформувати дієвий механізм передачі імпульсів до грошово-кредитного ринку від зміни облікової ставки НБУ, покращити зв'язок процентної політики регулятора із кредитною діяльністю банків (зокрема через зменшення ризикової складової у процентній ставці за кредити), упровадити цілеспрямований курс на зниження реальної інфляції, що зменшить вартість кредитних ресурсів і дасть змогу учасникам ринку планувати свою діяльність на довгострокову перспективу.

Саме тому наші подальші наукові розробки будуть спрямовані на дослідження напрямів підвищення ефективності трансмісійного механізму та можливостей довгострокової спрямованості монетарної політики в сучасних умовах розвитку економіки України.

Література

1. Улюкаєв А. В. Новые вызовы денежно-кредитной политики / А. В. Улюкаєв // Финансы и кредит. – 2012. – № 11. – С. 3–5.
2. Woodford M. Interest and Prices: Foundations of a Theory of Monetary Policy / M. Woodford. – Princeton : Princeton University Press, 2009. – 804 p.
3. Основні тенденції грошово-кредитного ринку України за 2013 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58038
4. Christiano L. Two Reasons Why Money and Credit May be Useful in Monetary Policy / L. Christiano [Electronic recourse]. – Accessed October 2007, at <http://papers.nber.org/papers/w13502.pdf>
5. Аналитический доклад «Стратегия развития финансовой системы России: блок «Стимулирование модернизации экономики (банковской сектор, денежно-кредитная политика, налоги)»; коллектив авторов под рук. д.э.н., проф. Я. М. Миркина. – М., 2010. – 459 с.
6. Салтикова Г. В. Рефінансування банків: світова практика та напрями розвитку в Україні / Г. В. Салтикова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2. – С. 142–145.
7. Лазур С. П. Методи та інструменти грошово-кредитного регулювання трансформаційної економіки України / С. П. Лазур, Я. С. Лапчук, І. Р. Шевчик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.2. – С. 194–201.
8. Бойко Д. І. Використання норм обов'язкових резервів у грошово-кредитній політиці України / Д. І. Бойко, О. О. Коковіхіна // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 3–4. – С. 45–47.
9. Офіційний сайт Національного банку Польщі [Електронний ресурс]. – Режим до-

- ступу : http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/onbp/informacje/polityka_pieniezna.html
10. Офіційний сайт Федеральної резервної системи США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/reserveeq.htm>
  11. Офіційний сайт Національного банку Білорусі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbrb.by/eng/statistics/ratio.asp>
  12. Офіційний сайт Національного банку Молдови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bnm.md/ru/monetary_policy_report
  13. Офіційний сайт Національного банку Республіки Казахстан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nationalbank.kz/?docid=1022>
  14. Коваленко М. М. Грошово-кредитна політика національного банку в контексті кредитування реального сектору економіки країни / М. М. Коваленко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарП, 2011. – Вип. 3 (34). – С. 345–356.
  15. Офіційний сайт Австрійського національного банку. Міжнародні порівняння за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oenb.at/isaweb/report.do?lang=DE&report=10.4>

Стаття надійшла до редакції 05.04.2013

References

1. Ulyukhaev, A. (2012). New challenges of monetary policy. *Finances and Credit*, 11, 3-5 (in Rus).
2. Woodford, M. (2009). *Interest and Prices: Foundations of a Theory of Monetary Policy*. Princeton : Princeton University Press.
3. *Major trends of monetary market of Ukraine* (2013). Retrieved from http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58038 (in Ukr).
4. Christiano, L., Motto, R., Rostagno, M. (2007). *Two Reasons Why Money and Credit May be Useful in Monetary Policy*. Cambridge, Mass. : National Bureau of Economic Research.
5. Mirkin, J. et al. (2010). *Strategy of development of Russia's finance system (Analytical report)*. Moscow, Russia (in Rus).
6. Saltykova, H. (2011). Refinancing of banks, international practices and areas of development in Ukraine. *Journal of Berdyansk University of Management and Business*, 2, 142-145 (in Ukr).
7. Lazur, S., Lapchuk, J., & Shevchuk, I. (2010). Methods and tools of Ukraine's economics monetary transformation. *Scientific Bulletin of NLTU*, 20.2, 194-201 (in Ukr).
8. Boyko, D., Kokovihina, A. (2011). The use of norms of obligatory backlogs in the monetary policy of Ukraine. *The Economic Annals-XXI Journal*, 3-4, 45-47 (in Ukr).
9. *Official site of the National Bank of Poland*. Retrieved from http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/onbp/informacje/polityka_pieniezna.html
10. *Official site of the U.S. Federal Reserve*. Retrieved from <http://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/reserveeq.htm>
11. *Official site of the National Bank of Belarus*. Retrieved from <http://www.nbrb.by/eng/statistics/ratio.asp>
12. *Official site of the National Bank of Moldova* Retrieved from http://www.bnm.md/ru/monetary_policy_report
13. *Official Site of the National Bank of Kazakhstan*. Retrieved from <http://www.nationalbank.kz/?docid=1022>
14. Kovalenko, M. (2011). Monetary policy of the national bank in the context of the real sector of economics crediting. *Theory and Practice of Public Administration*, 3(34), 345-356 (in Ukr).
15. The Austrian National Bank (2012). *International comparisons*. Retrieved from <http://www.oenb.at/isaweb/report.do?lang=DE&report=10.4>

Received 05.04.2013

УДК 336.1:352

Н. Ю. Велентейчик
аспірантка кафедри фінансів, Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля, Луганськ, Україна
velentejchiknata@mail.ru

УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ЦЕНТРУ ТА РЕГІОНІВ У ПРОЦЕСІ МІЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто інтереси центральної влади та органів місцевого самоврядування в системі міжбюджетного регулювання. Виявлено різноспрямовані і суперечливі характер інтересів цих двох сторін, можливі конфлікти між ними та шляхи їх усунення. Визначено вплив міжбюджетних трансфертів на динаміку інтересів учасників міжбюджетного регулювання.

Ключові слова: інтереси, міжбюджетні трансферти, дотації, субвенції.

Н. Ю. Велентейчик

аспірантка кафедри фінансов, Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля, Луганск, Украина

СОГЛАСОВАНИЕ ИНТЕРЕСОВ ЦЕНТРА И РЕГИОНОВ В ПРОЦЕССЕ МЕЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Аннотация. Рассмотрены интересы центральной власти и органов местного самоуправления в системе межбюджетного регулирования. Выявлены разнонаправленные и противоречивый характер интересов этих двух сторон, возможные конфликты между ними и пути их устранения. Определено влияние межбюджетных трансфертов на динамику интересов участников межбюджетного регулирования.

Ключевые слова: интересы, межбюджетные трансферты, дотации, субвенции.

Nataliya Velenteichyk

Post-Graduate Student, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Lugansk, Ukraine

CONGRUENCE OF INTERESTS OF THE CENTER AND REGIONS IN THE COURSE OF INTERGOVERNMENTAL RELATIONS REGULATION

Abstract. This article reviews theoretical aspects of the government regulation of inter-budgetary relations in Ukraine considering the different interests of the central and local governments. This study investigates the essence of central and regional governments' interests and the meaning of congruence between their interests. Further, it examines the situations when the interests of the central and regional governments concur or complement each other and the situations when there is a discrepancy or conflict of interests between them. The author assumes that the conflict of interests of participants constrains economic and social development of the country; it reduces the quality of public authorities' performance and hampers the effective implementation of fiscal policy. Therefore, this conflict of interests requires effective resolution.

The current study offers the theoretical model of alignment between the interests of central and regional budgets in the course of intergovernmental regulation. Further, it defines the essence of intergovernmental transfers as the instrument of congruence between these interests. The research examines the key interests of the central and regional budgets and their change in the course of intergovernmental regulation. Application of economic modeling methods allows defining functions of individual and common interests of intergovernmental relations participants. Also, this modeling helps to observe the influence of various intergovernmental grants on those interests (equalization grants, funds transferred to the state budget, subventions on investment programs, subventions to public social protection programs). The study defines conflicts caused by different types of intergovernmental transfers and proposes the ways of their resolving that should increase efficiency of intergovernmental regulation. As a result, the author comes to conclusion that among these ways are: application of equalization grants that contain a stimulating component; avoidance of the situation when funds are transferred from regional to the central budget; rational definition of public authorities' responsibilities and provision of local governments with sufficient financial resources; selection of common strategic objectives of the government budget policy at central and local levels.

Key words: interests; intergovernmental transfers; subsidies; subventions.

JEL Classification: H70, H72, H73, H77, H79

Постановка проблеми. Важливою складовою бюджетної політики є міжбюджетне регулювання, яке орієнтовано на збалансування бюджетів та вирівнювання фінансової забезпеченості територій. Ефективність міжбюджетного регулювання залежить від узгодженості інтересів, цілей і бюджетних політик органів центральної влади та місцевого самоврядування. Збалансування інтересів є передумовою прискорення територіального розвитку завдяки консолідації адміністративного й фінансового потенціалу. Конфлікти, що виникають у бюджетній сфері між її учасниками, навпаки, стримують соціально-економічний розвиток територій, знижують якість виконання покладених на державні органи влади функцій і завдань та ефективність реалізації державної бюджетної політики. Тому міжбюджетне регулювання потребує формування ефективною системи взаємодії органів центральної влади і місцевого самоврядування у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сутність економічних інтересів і проблема взаємодії економічних суб'єктів розглядаються багатьма вченими як передумова розвитку соціально-економічних систем різного масштабу. Загальновідомими є теорія економічних інтересів, теорія соціального вибору, теорія агентських відносин, різні теорії конфліктів.

Дослідженню міжбюджетних відносин та міжбюджетного регулювання присвячені роботи закордонних авторів, зокрема Р. Берда (*Richard M. Bird*), Р. Бодвей (*Robin Boadway*), Л. Р. Мелло (*L. R. Mello Jr*), М. Смарт (*Michael Smart*), А. Шах (*Anwar Shah*), та українських –

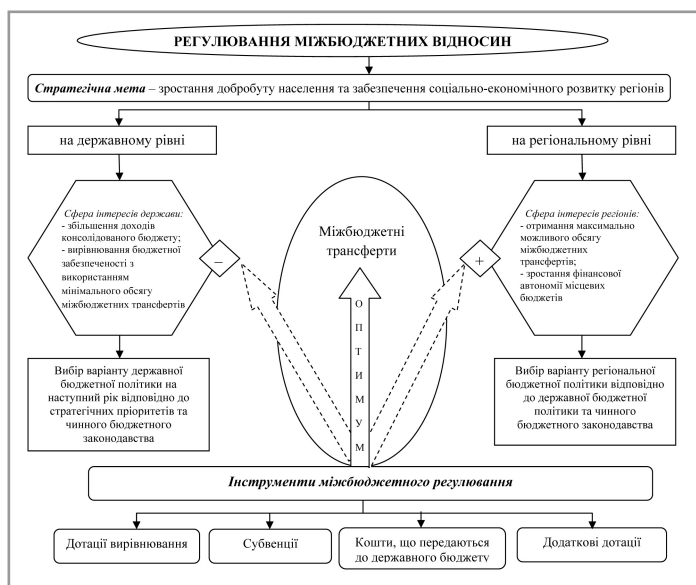
Й. М. Бескида, О. Д. Василика, В. Г. Дем'янишина, В. В. Зайчикової, О. П. Кириленко, С. Ю. Колодія, В. І. Кравченка, О. І. Луніної, Ц. Г. Огоня, Ю. В. Петленко, Г. Б. Поляка, В. М. Радіонової, С. В. Слухая, В. Ф. Федосова, С. І. Юрія.

Водночас, питанням узгодження інтересів центральної влади та місцевого самоврядування із використанням системи міжбюджетних трансфертів приділяється недостатньо уваги. В економічній літературі розглядаються проблеми розмежування дохідних джерел, видаткових повноважень, удосконалення методики розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів, шляхи забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів і вирівнювання бюджетної забезпеченості територій [1; 2; 3; 4; 5]. Однак при цьому не враховуються власні інтереси органів місцевого самоврядування, їх потреба в отриманні міжбюджетних трансфертів та можливі конфлікти з інтересами центральної влади.

Метою статті є дослідження проблем і шляхів узгодження інтересів органів центральної влади та місцевого самоврядування у процесі міжбюджетного регулювання.

Основні результати дослідження. Оцінка ступеня погодженості інтересів є складним процесом, що вимагає визначення сутності поняття «інтерес» та виявлення найбільш значущих інтересів учасників міжбюджетного регулювання. Поняття «інтерес» походить від лат. «*interest*» (має значення, важливо) й означає предмет зацікавленості, бажання і спонукальних мотивів дій економічних суб'єктів [6, с. 310]. Під інтересом держави або регіону розуміють їх мотиви в соціально-економічній сфері, що реалізуються в рамках здійснення бюджетної політики. Тоді узгодження інтересів являє собою процес аналізу можливостей держави формувати й реалізувати таку систему міжбюджетного регулювання, яка б дозволяла консолідувати «односпрямовані» (тобто такі, що збігаються або взаємодоповнюють один одного) інтереси держави і регіонів, а також згладжувати конфлікти між «різноспрямованими» інтересами. Залежно від обраного механізму розподілу міжбюджетних трансфертів різних видів можна або досягнути узгодження інтересів сторін, або, навпаки, загострити конфлікт між ними, що виникає при розподілі бюджетних доходів і витрат. В обох випадках міжбюджетні трансферти, які надаються із державного бюджету, враховують індивідуальні особливості й цілі всіх учасників міжбюджетного регулювання, тому саме їх варто розглядати як ефективний інструмент узгодження інтересів сторін (*рис.*).

Розглядаючи інтереси учасників міжбюджетного регулювання, ми виявили, що виникають різні ситуації: 1) коли інтереси центральної та регіональної влади, які здійснюють бюджетну політику, збігаються і взаємодоповнюють один одного, 2) коли виникає невідповідність або конфлікт інтересів. У цьому зв'язку можна виділити односпрямовані, різноспрямовані й загальні інтереси. Як відомо, загальною стратегічною метою міжбюджетного регулювання як на державному, так і на регіональному рівні є підвищення якості життя населення та забезпечення соціально-еко-

Рис. Схема узгодженості інтересів держави та регіонів у процесі регулювання міжбюджетних відносин
Джерело: Складено автором

номічного розвитку регіонів. Проте, виражаючи агреговані інтереси населення, що проживає на відповідній території, органи центральної влади і місцевого самоврядування мають власні інтереси, зумовлені прагненням ефективно реалізовувати покладені на них повноваження.

Різноспрямованість та досить суперечливий характер інтересів у своєму крайньому прояві може призводити до конфлікту взаємодіючих сторін. Наприклад, спрямованість державної політики на зростання обсягу доходів державного консолідованого бюджету цілком узгоджується з інтересами органів місцевого самоврядування, орієнтованими на забезпечення фінансової самостійності, підвищення обсягу податкових та неподаткових доходів. Водночас, інтерес центральних органів влади здійснювати вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів із використанням мінімального обсягу міжбюджетних трансфертів не відповідає інтересам регіональної влади, яка в умовах відсутності бюджетних обмежень намагається отримати максимально можливий обсяг фінансової допомоги з бюджету.

У ході міжбюджетного регулювання врахувати всі види інтересів сторін неможливо, тому передбачається виявлення тільки базових інтересів центру та регіонів, що характеризуються істотним рівнем значущості.

До базових інтересів регіонів належать: розвиток відповідно до регіональних пріоритетів; підвищення обсягу доходів місцевого бюджету; ефективна реалізація функцій органів місцевого самоврядування.

Серед інтересів центральних органів влади щодо забезпечення стратегічного розвитку держави в середньостроковій і довгостроковій перспективі основними є:

- розвиток економіки і соціальної сфери держави у пріоритетних напрямках;
- збільшення обсягу доходів консолідованого бюджету;
- вирівнювання регіональних бюджетів, що дозволяє забезпечити мінімально необхідні витрати бюджетів і соціальну стабільність;
- досягнення максимально ефективної реалізації державних повноважень.

Дослідження впливу міжбюджетних трансфертів на інтереси центрального та регіонального рівня здійснюється за допомогою методів моделювання (табл. 1).

Найбільший вплив на зміну інтересів органів центральної влади і місцевого самоврядування справляють дотації вирівнювання – міжбюджетні трансферти на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує [7]. Використовуючи цей інструмент міжбюджетного регулювання, органи місцевого самоврядування втрачають зацікавленість у максимізації отриманих на їх території податкових і неподаткових доходів. Натомість виникає інтерес в отриманні щонайбільшого обсягу дотацій на безповоротній та безкоштовній основі, які можна використовувати на власний розсуд без застосування жодних обмежень і вимог щодо діяльності органів місцевого самоврядування.

Незацікавленість місцевої влади у збільшенні доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових та неподаткових надходжень в умовах використання дотацій вирівнювання вступає в конфлікт з інтересом центральної влади, пов'язаним із максимізацією доходів консолідованого бюджету.

Крім того, центральні органи влади традиційно використовують дотації

задля вирівнювання бюджетної забезпеченості території і збалансованості бюджетів нижчого рівня. У загальному випадку інтерес центральних органів влади, що розподіляють дотації, полягає в тому, щоб досягти поставленої мети, використовуючи мінімум бюджетних коштів. Саме тому в процесі міжбюджетного регулювання на державному рівні виникає додатковий інтерес, пов'язаний із досягненням встановленого мінімального рівня бюджетної забезпеченості одержувачів дотацій із використанням щонайменшого обсягу дотацій.

Таким чином, розподіл дотацій на вирівнювання бюджетної забезпеченості може розглядатися як процес, що не тільки не забезпечує узгодження інтересів сторін, а й спричиняє конфлікти інтересів у бюджетній сфері.

Для узгодження інтересів та запобігання конфліктів у випадку використання дотацій пропонується спрямовувати їх не тільки для вирівнювання бюджетної забезпеченості територій, а й для стимулювання місцевих бюджетів до більш ефективного використання фінансових ресурсів, підвищення обсягу податкових і неподаткових доходів, досягнення інших якісних або кількісних результатів. Найдоцільніше стимулювати місцеві бюджети до збільшення податкових та неподаткових доходів, оскільки в такому випадку зацікавленість регіонів характеризується залежністю не тільки від обсягу міжбюджетних трансфертів (змінна T у формулі табл. 1), а й від обсягу податкових (N_R) і неподаткових (NN_R) доходів місцевого бюджету. Тоді місцеві бюджети зацікавлені як у зростанні доходів, так і в отриманні максимального обсягу трансфертів.

Особливим видом міжбюджетних трансфертів, який використовується на підставі Бюджетного кодексу України, є кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів. Такі кошти в зарубіжній практиці дістали назву «від'ємні» трансферти. Їх існування провокує конфлікт фінансових інтересів і може розглядатися як інструмент «дестимулювання» регіонів. Вплив «від'ємних» трансфертів виявляється досить сильно: замість зацікавленості у збільшенні податкових та неподаткових доходів до максимального рівня (N_R, NN_R) формується інтерес до їх зростання до певної межі (N_R^1, NN_R^1), тобто до такого обсягу надходжень, що дозволить уникнути вилучення доходів

Таблиця 1

Моделювання впливу міжбюджетних трансфертів на інтереси учасників міжбюджетного регулювання

Учасники	Інтереси учасників	Функція інтересів без використання міжбюджетних трансфертів	Функція інтересів із використання трансфертів
Регіон I_R	розвиток відповідно до регіональних пріоритетів I_1	$I_1(p_1, p_2, \dots, p_x) \rightarrow \max$	$I_1(p_1, p_2, \dots, p_x, Sbv_i) \rightarrow \max$
	зростання обсягу доходів місцевого бюджету I_2	$I_2(N_R, NN_R) \rightarrow \max$	$I_2(N_R', NN_R', T) \rightarrow \max$
	ефективна реалізація покладених функцій I_3	$I_3(f_1, f_2, \dots, f_m) \rightarrow \max$	$I_3(f_1, f_2, \dots, f_m, Sbv_{vs}) \rightarrow \max$
	Агрегований інтерес регіону	$I_R = I_1 + I_2 + I_3 \rightarrow \max$	
Держава I_S	розвиток відповідно до державних пріоритетів I_1	$I_1(p_1', p_2', \dots, p_x') \rightarrow \max$	$I_1(p_1', p_2', \dots, p_x') \rightarrow \max$
	зростання обсягу доходів консолідованого бюджету держави I_2	$I_2(N_S, NN_S, N_R, NN_R) \rightarrow \max$	$I_2(N_S, NN_S, N_R, NN_R) \rightarrow \max$
	ефективна реалізація покладених функцій I_3	$I_3(f_1', f_2', \dots, f_t') \rightarrow \max$	$I_3(f_1', f_2', \dots, f_t') \rightarrow \max$
	горизонтальне вирівнювання бюджетної забезпеченості територій I_4		$I_4 = (3, Dv) \rightarrow \min$
	Агрегований інтерес держави	$I_S = I_1 + I_2 + I_3 \rightarrow \max$	$\begin{cases} I_S = I_1 + I_2 + I_3 \rightarrow \max \\ I' = I_4(3, Dv) \rightarrow \min \end{cases}$

Умовні позначення: $p_1, p_2, \dots, p_x$ ($p_1', p_2', \dots, p_x'$) – пріоритети регіонального (державного) розвитку; N_R (N_S) – обсяг податкових доходів регіонального (державного) бюджету; NN_R , (NN_S) – обсяг неподаткових доходів регіонального (державного) бюджету; $f_1, f_2, \dots, f_m$ ($f_1', f_2', \dots, f_t'$) – функції органів регіональної (державної) влади; Sbv_i – субвенції інвестиційного характеру; N_R', NN_R' – обсяг податкових та неподаткових доходів регіонального бюджету, що дозволить уникнути вилучення доходів до державного бюджету, при цьому забезпечивши найбільший можливий обсяг надходжень; T – надходження міжбюджетних трансфертів; Sbv_{vs} – субвенції соціального характеру з державного бюджету; 3 – регіональна бюджетна забезпеченість; Dv – дотації вирівнювання бюджетної забезпеченості.

Джерело: Складено автором

у державний бюджет, забезпечивши при цьому максимально можливий обсяг доходів місцевого бюджету. Дестимулюючий вплив «від'ємних» трансфертів підтверджується тим фактом, що з кожним роком збільшується кількість дотаційних місцевих бюджетів та зменшується кількість бюджетів, що передають надлишок коштів до державного бюджету. Якщо у 2006 р. дотації вирівнювання для збалансування доходів і видатків отримували 649 місцевих бюджетів, а перерахування коштів до державного бюджету здійснював 41 місцевий бюджет, то у 2012 р. – 662 та 30 відповідно [8; 9].

У разі відсутності «від'ємних» трансфертів державні й регіональні інтереси узгоджуються більшою мірою, тому, на наш погляд, державі варто відмовитися від такого методу міжбюджетного регулювання. Винятком може бути місто Київ, який має спеціальний статус і неопорівнянно великі доходи бюджету.

Субвенції – це міжбюджетні трансферти, що виділяються для використання з певною метою в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Відповідно до статті 97 Бюджетного кодексу України в Державному бюджеті України можуть передбачатися такі види субвенцій місцевим бюджетам: субвенції на здійснення державних програм соціального захисту; субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів); інші субвенції [7]. Розглядаючи основні види субвенцій, необхідно відзначити їх різний вплив на інтереси органів місцевого самоврядування.

Розподіл субвенцій на виконання інвестиційних програм відповідно до пріоритетів регіонального розвитку, визначених у відповідних програмах соціально-економічного розвитку територій, сприяє узгодженню інтересів сторін (табл. 2). Якщо обрані на рівні держави пріоритети підтримані та включені у програми соціально-економічного розвитку територій, державні інтереси узгоджуються з регіональними, а субвенції у цій ситуації дозволяють фінансувати розвиток територій на основі консолідації ресурсів та спільного фінансування з бюджетів обох рівнів. У випадку розбіжності пріоритетів необхідно оцінити, застосовуючи метод експертних оцінок, ступінь відповідності пріоритету держави у сфері фінансування пріоритетам конкретного регіону, виявити протиріччя, незалежність або взаємодоповнення інтересів і забезпечувати їх узгодження.

Субвенції із державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту не включаються до складу власних доходів місцевих бюджетів і є інструментом фінансування делегованих повно-

важень. Зацікавленість регіонів в одержанні субвенцій може бути пов'язана з можливістю непрямого поліпшення ситуації у вирішенні питань місцевого значення. Проте за інших рівних умов місцеві бюджети зацікавлені в одержанні субвенцій у меншому ступені, ніж дотацій, що є частиною власних доходів бюджету та використовуються на виконання функцій місцевого самоврядування. Водночас, субвенції не впливають на регіональну бюджетну політику. Вони виділяються на фінансування державних повноважень, делегованих на регіональний рівень відповідно до принципу субсидіарності, коли існує можливість їх більш ефективної реалізації саме на цьому рівні державної влади. Процес розподілу субвенцій не є конфліктним для держави і регіонів, якщо адекватно визначені повноваження, а також вчасно передані відповідні джерела фінансування. Для виконання цього завдання варто періодично повертатися до оцінки ефективності реалізації повноважень на різних рівнях бюджетної системи й забезпечувати перерозподіл коштів згідно з наміченими термінами. Конфлікти можуть виникнути за умови недостатнього або несвоечасного виділення коштів.

Висновки. Одним із напрямів формування бюджетної стратегії держави є міжбюджетне регулювання, яке передбачає обґрунтування цілей та пріоритетів держави щодо вирівнювання бюджетної забезпеченості, стимулювання регіонів, удосконалення бюджетної політики. Для гармонізації бюджетної політики й соціально-економічного розвитку територій потрібно підвищувати рівень погодженості інтересів.

Міжбюджетне регулювання на основі узгодження інтересів сторін дозволяє на основі зацікавленості як регіональної, так і державної влади ефективно використовувати наявні ресурси для реалізації спільних цілей розвитку. Розв'язання конфліктів та узгодження інтересів учасників міжбюджетного регулювання можливо досягнути шляхом використання міжбюджетних трансфертів.

Література

1. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / І. С. Волохова. – Одеса : Атлант, 2010. – 234 с.
2. Воробьев Ю. И. Межбюджетные отношения в Украине / Ю. И. Воробьев, И. В. Усков. – Симферополь : АРИАЛ, 2010. – 276 с.
3. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. – К. : Наукова думка, 2006. – 432 с.
4. Boadway R. Intergovernmental fiscal transfers: principles and practice / R. Boadway, A. Shah. – Washington, D.C. : World Bank, 2007. – 572 p.
5. Ukraine Improving Intergovernmental Fiscal Relations and Public Health and Education Expenditure Policy: Selected Issues (Document of the World Bank) / Poverty Reduction and Economic Management Unit (ECSPE), Europe and Central Asia Region. Report No. 42450-UA. – February 28, 2008. – 135 p.
6. Экономический словарь ; под ред. А. Н. Азриляна. – М. : Ин-т новой экономики, 2007. – 1152 с.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
8. Про Державний бюджет України на 2006 рік : Закон України від 20.12.2005 № 3235-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 9, № 10–11. – Ст. 96.
9. Про Державний бюджет України на 2012 рік : Закон України від 22.12.2011 № 4282-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 34–35. – Ст. 414.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2013

References

1. Volokhova, I. S. (2010). *Intergovernmental relations in Ukraine: the current state and prospects of development*. Odessa: Atlant (in Ukr.).
2. Vorobyov, Y. I., & Uskov, I. V. (2010). *Intergovernmental relations in Ukraine*. Simferopol: Arial (in Rus.).
3. Lunina, I. O. (2006). *The government finance and reforming of the intergovernmental relations*. Kyiv: Naukova Dumka (in Ukr.).
4. Boadway, R., & Shah, A. (2007). *Intergovernmental fiscal transfers: principles and practice*. Washington, D.C.: World Bank.
5. The World Bank (2008). *Ukraine: Improving Intergovernmental Fiscal Relations and Public Health and Education Expenditure Policy. Poverty Reduction and Economic Management Unit (ECSPE), Europe and Central Asia Region (Report No. 42450-UA)*.
6. Azriilyan, A. N. (2007). *Economic dictionary*. Moscow: Institute of the New Economics (in Rus.).
7. The Budget Code of Ukraine (2010). *Bulletin of the Supreme Council of Ukraine, 50-51, art. 572 (in Ukr.)*.
8. The State Budget Law of Ukraine (2006). *Bulletin of the Supreme Council of Ukraine, 9, 10-11, art. 96 (in Ukr.)*.
9. The State Budget Law of Ukraine (2012). *Bulletin of the Supreme Council of Ukraine, 34-35, art. 414 (in Ukr.)*.

Received 04.04.2013

Таблиця 2

Конфлікти, зумовлені використанням міжбюджетних трансфертів, та шляхи їх вирішення		
Вид трансферту	Можливі конфлікти інтересів учасників	Шляхи вирішення конфліктів
Дотація вирівнювання	спрямованість політики держави на вирівнювання бюджетної забезпеченості територій із використанням мінімального обсягу дотацій, а регіонів – на отримання їх максимально можливого розміру; дестимулювання регіонів до нарощування максимального обсягу податкових та неподаткових доходів	використання дотацій вирівнювання, що містять стимулюючу складову
Кошти, що передаються до державного бюджету	штучне завищення видатків і заниження доходів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів; контроль їх на такому рівні, що сприятиме уникненню вилучення коштів до державного бюджету	відмова від використання від'ємних трансфертів, за винятком міста Києва
Соціальна субвенція	недостатність переданих джерел доходів для виконання делегованих повноважень; зацікавленість в одержанні тільки тих субвенцій, які припускають непряме поліпшення ситуації у вирішенні питань місцевого значення	раціональне визначення повноважень, що повинні бути передані на нижчий рівень влади; правильна оцінка обсягу; своєчасне та повне передання бюджетних коштів для фінансування делегованих повноважень
Інвестиційна субвенція	невідповідність пріоритетів державного та регіонального розвитку	вибір єдиних стратегічних орієнтирів проведення державної бюджетної політики

Джерело: Складено автором